

GOFFMAN, ERWING 1967: *Interaction ritual*. Anchor Books, Garden City, NY.
MAURANEN, ANNA 1993: *Cultural differences in academic discourse*. – Liisa

Löfman ym. (toim.), *The competent intercultural communicator* s. 157–174. AFinLAn vuosikirja 51. Tampere.

UNKARILAINEN OPAS SUOMALAIS-UGRILAISUUTEEN

Márta Csepregi (toim.) *Finnugor kalauz*. Panoráma, Budapest 1998. 287 s. + 32 värikuvasivua. ISBN 963-243-813-2.

Nykyään Budapestin yliopistossa työskentelevä Márta Csepregi, jonka monet muistavat Helsingin yliopiston pitkäaikaisena, innostavana ja sydämellisenä unkarinlehtorina sekä oppikirjantekijänä, on suppeammissa piireissä tunnetulta puoleltaan myös ansiokas ostjakologi. Tutkijana, opettajana ja tutkimusmatkailijana hän tuntee suomalais-ugrilaisuuden monia puolia ja lienee siksikin ehdottomasti oikea henkilö toimittamaan ajantasaisen ja kansantajuksen kokoomateoksen, jolla unkarilaisille maallikoille annetaan yleiskuva koko kielikunnastamme.

Tällaista teosta on keskieuropalaisten kielisukulaistemme mailla kipeästi kaivattu. Olemassaolevat unkarinkieliset yleiskatsaukset suomalais-ugrilaisiin kieliin ovat nimittäin sekä maallikolle kovin tieteellisiä että kielisukulaistemme nykyolojen kannalta täysin vanhentuneita. Erityisen tarpeellista asiallinen tieto on Unkarissa, koska siellä nykyäänkin kansalliset intohimot näyttävät purkautuvan loistokkaiden kansallisten alkuperämytologioiden rakenteeluun, vanhoista tutuista turkkilais- ja hunnifantasioista unkari–sumeri-rinnastuksiin. Mukaan saattaa liittyä myös perinteikäs salaliittoteoria: fennougristiikka on imperialistinen, itävaltalais-(neuvosto)venäläinen salajuoni, jonka päätarkoituksena on nujertaa unkarilaisten itsetunto tekemällä

heistä primitiivisten kotakansojen sukulaisia. Postsosialistisessa arvosekaannuksessa tällaisen rajatiedon harrastajat — jotkut jopa jonkinlaisia kielen ammattilaisia, minä luulisi olevan vakava muistutus historiallisen lingvistiikan tuntemuksen tärkeydestä! — pääsevät joskus julki vakavammillakin foorumeilla. Unkarilaiset fennougristit joutuvatkin näköjään muutaman vuosikymmenen välein julkisesti argumentoimaan suomalais-ugrilaisen kielisukulaisuuden puolesta; tuorein esimerkki tästä lienee Károly Rédein kirjanen *Őstörténetünk kérdései* ('Esihistoriamme kysymyksiä', 1998).

Finnugor kalauz ('Suomalais-ugrilainen opas') koostuu yli kahdenkymmenen kirjoittajan artikkeleista. Kirjoittajat ovat unkarilaisia fennougristeja tai lähitieteiden harjoittajia, ilahduttavan suuri osa nuorehkoa polvea. (Vain kaksi on Unkarissa asuvia ulkomaalaisia: saksalainen samojedologi Florian Sobanski sekä marilainen Margarita Kuznetsova.) Csepregi itse on kirjoittanut pitkän johdannon, jossa hauska ja selkeästi kerrotaan fennougristiikan ja vähän (historiallisen) kielitieteenkin perusteista. Muista yleisempiä näkökohtia esittelevistä artikkeleista haluaisin erikseen mainita Enikő Szíjn opettavaisen katsauksen Venäjän ja Neuvostoliiton suomalais-ugrilaisten historiaan. Erityisen kiitoksen

ansaitsevat selkeät ja yhdenmukaiset kartat, joista näkyvät sekä kansojen asuinalueet yksityiskohtaisemmin että kunkin alueen sijainti pohjoisessa Euraasiassa.

Kirjan rakenne ei noudata kovin selvää kaavaa, mutta ilmeisesti on pyritty hankkimaan useimpia kielikuntamme haaroja kohti vähintään kaksi artikkelia, sekä tieteellisemmin kutakin kieliryhmää esittelevä että konkreettisemmin, omakohtaisten matkamuistelusten kautta näiden kielisukulaisten nykypäivää valottava. Näiden tarkastelutapojen raja on tietenkin veteen piirretty viiva. *Finnugor kalauz* tuntuu paikoitellen epäröivän kahden roolin välillä, ollako viihdyttävä lukemisto vai tiivis tietoteos — vaikka parhaimmillaan se onnistuu olemaan molempia. Kuten luonnollista on, laaja kirjoittajajoukko tuottaa kerrontateknisesti ja tyyllillisesti hiukan hajanaista jälkeä: toiset selostavat kuivan asiallisesti kohdemaan oloja suunnilleen terästeollisuuden tuotantolukuja myöten, toiset antavat kynänsä lentää kuvaillessaan Viron keväisiä koivikkoja ja sinivuokkoja, taigan hantiperheen ansanasetuspuuhia tai udmurttien uusvanhaa uhrijuhlaa tihkusateessa rämpivän ja metanolivotkan vaikutuksia pelkäävän muukalaisen näkökulmasta.

Varsin monien kielisukulaistemme nykypäivää kuvailevien artikkelien pohjavire on haikea. Neuvostoaikojen koettele muksia, kieli- ja kansallisuuspolitiikan tempoiluja sekä Neuvostoliiton hajoamisen nostattamaa hetkellistä innostusta on seurannut ankea arki, jossa pienimmillä vielä

elävistä sukukielistämme näyttää olevan mahdollisuuksia säilyä korkeintaan teko-hengitettynä eksotiikkana. Liivin kielen nykyisissä taitajissa lienee jo enemmän ulkopuolisia harrastajia ja myöhäisheräneitä juurienetsijöitä kuin liivin »normaalisti», lapsuutensa kotikielenä oppineita. Niin karun koskettavia kuin kuvaukset mumoutuvan kielen ja kuolevan kulttuurin ympärillä leijuvasta hiljaisesta surumielestä ovatkin, juuri niiden kohdalla on myös ehkä eniten samojen yleisneuvostoliittolaisten historian ja arkielämän tosiasioiden toistoa, jonka lempeä karsiminen olisi ollut eduksi kirjan luettavuudelle. *Finnugor kalauz* on aika paksu kirja!

Suomalaiselle lukijalle kaikki *Finnugor kalauzin* hyvät puolet eivät välttämättä välity. Näkökulma on luonnollisestikin umpunkarilainen, kielen ja kulttuurin ilmiöitä havainnollistetaan unkarilaisiin vastineisiin vertaamalla ja Pohjolan oloja katsellaan leimallisesti Keski-Euroopan näkökulmasta. Joissain paikoin suomalainen lukija toivoisi myös ei-unkarilaista, etenkin suomalaista tutkimusta otettavan enemmän huomioon. Unkarintaitoiselle suomalaisellekin kirjaa voi kuitenkin suositella sen kattavuuden, ajantasaisuuden, eloisien matkakuvauksen, selkeiden karttojen ja mainion kuvaaineiston takia. *Finnugor kalauz* on asian- tuntevaa työtä, kulttuuriteko kielisukulai- siamme kohtaan. ■

JOHANNA LAAKSO

Sähköposti: johanna.laakso@helsinki.fi

Arvoisat Virittäjän kirjoittajat

Ohjeet kirjoittajille (takasivulla) ovat hieman muuttuneet. Toimitustyön helpottamiseksi pyydämme noudattamaan uusia ohjeita vuoden 2000 alusta lähtien. Muutos koskee lähinnä lähdeluettelon laadintaa. Lisäksi annetaan entistä tarkemmat ohjeet kirjoitusten enimmäispituudesta.

Virittäjän toimitus